Detaljni izvedbeni plan

Akademska godina: 2025/2026	**Semestar:** Zimski
Studiji: Psihologija (R) (izborni) Povijest (dvopredmetni) (R) (izborni) Povijest (dvopredmetni nastavnički) (R) (izborni) Komunikologija - Interkulturalna komunikacija i novinarstvo (R) (izborni) Komunikologija - Znanstveno istraživanje medija i odnosi s javnošću (R) Sociologija - Upravljanje i javne politike (R) (izborni) Povijest (R) (izborni) Sestrinstvo (R) (izborni) Sestrinstvo (I) (izborni) Diplomski sveučilišni studij Povijest (nastavnički) (R) (izborni)	**Godina studija:** 1

I. OSNOVNI PODACI O KOLEGIJU

Naziv kolegija: Gradske zajednice u srednjovjekovlju i novovjekovlju

Kratica kolegija: IZBD184

ECTS bodovi: 6	**Šifra kolegija:** 218330

Preduvjeti za upis kolegija: Nema

Ukupno opterećenje kolegija

Vrsta nastave	**Ukupno sati**
Predavanje	15
Seminar	30

Mjesto i vrijeme održavanja nastave: HKS – prema objavljenom rasporedu

II. NASTAVNO OSOBLJE

Nositelj kolegija

Ime i prezime: Pešorda Vardić Zrinka

Akademski stupanj/naziv:	**Izbor:** naslovni izvanredni profesor
Kontakt e-mail: zpesorda@isp.hr	**Telefon:**
Konzultacije: Prema objavljenom rasporedu	
Suradnici na kolegiju	

III. DETALJNI PODACI O KOLEGIJU

Jezik na kojem se nastava održava: Hrvatski

Opis kolegija	Studenti će se kroz literaturu i kroz rad na vrelima upoznati s vrstama i strukturama gradskih zajednica i gradskog života u srednjovjekovlju i ranonovovjekovlju. Različiti topografski, gospodarski, pravni ili društveni čimbenici utjecali su na različito oblikovanje i funkcioniranje gradova i gradskih društava kako na hrvatskom prostoru, tako i na širem europskom prostoru. Upravo tipološka različitost na hrvatskom prostoru omogućava dobru komparaciju s razvojem srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih gradskih zajednica na širem europskom prostoru, što će se proučavati na kolegiju. Studenti će istraživati kako opće obrasce, tako i individualne specifičnosti vezane uz koncepte razvoja gradskih zajednica, s fokusom na srednjovjekovni i ranomoderni grad hrvatskih prostora kao dio europske mreže gradskih zajednica. Istraživat će socioekonomski život srednjovjekovnih i ranomodernih gradskih zajednica u kontekstu njihove prirodne okoline, zemljopisnog smještaja, oblika vlasti te političkih i pravnih struktura. Teme koje će se pri tome pobliži istraživati su: prostorni razvoj grada, organizacija i planiranje gradskog prostora, demografija gradskih zajednica, organizacija uprave u gradovima, simbioza gradskih zajednica i Crkve, odnosi gradske zajednice i njezine okolice, dodiri i međe unutar gradskih zajednica, društvene strukture gradova, gospodarski život srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih gradova, utjecaj oblikovanja ranomodernih teritorijalnih država na razvoj gradova i gradskog života, gradovi kao komunikacijska i informacijska žarišta, gradovi kao središta inovacija, te predodžbe i prikazi gradova i gradskih zajednica. Kolegij će se dijelom temeljiti na inozemnoj znanstvenoj literaturi, s obzirom na vrlo opsežnu istraženost urbane povijesti u svjetskoj historiografiji, kao i na referentnim djelima hrvatske historiografije, te objavljenim vrelima. Svakom će se studentu osigurati compendium odabranih radnih materijala, koji će biti dostupan putem platforme *Merlin*.
Očekivani ishodi učenja na razini kolegija	1. Objasniti osnovne pojmove o nastanku, oblicima i razvoju srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih gradskih zajednica. 2. Opisati obilježja gradova hrvatskog prostora u srednjovjekovlju i ranonovovjekovlju u kontekstu europske povijesti. 3. Analizirati izvore i literaturu o srednjovjekovnim i ranonovovjekovnim gradskim zajednicama u njihovom povijesnom kontekstu. 4. Napisati jasan i strukturiran rad primjenjujući suvremene znanstvene modele; 5. Pridržavati se etičkih načela u radu.
Literatura	

Obavezna	B. Blondé i I. Van Damme, "Early Modern Europe: 1500–1800." u: The Oxford Handbook of Cities in World History. ur. Peter Clarke: Oxford University Press, 2013. (str. 240-256).;).; K. Davids i B. De Munck, Innovation and Creativity in Late Medieval and Early Modern European Cities, Routledge, 2016. (str. 1-33); Ben Eersels i Jelle Haemers, eds. Words and Dees. Shaping Urban Politics from below in Late Medieval Europe. Turnout: Brepols, 2020. (str. 7-33, 125-140, 213-224).; T. Raukar, „Srednjovjekovni grad na istočnom Jadranu: prostor i društvo.“, Spomenica Ljube Bobana. Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 35-48.; K. Szende, „Town Foundation in East Central Europe and the New World in a Comparative Perspective“, u: G. Jaritz i K. Szende (ur.), Medieval East Central Europe in a Comparative Perspective: From Frontier Zones to Lands in Focus. Abingdon - New York: Routledge, 2016. (str. 157-184).; Splitski statut iz 1312. godine: povijest i pravo, Split: Književni krug, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu i Pravni fakulet Sveučilišta u Splitu, 2015. (str. 69-90, 151-171); Opsada Zadra / Obsidio Iadrensis, rukopis V. Gortana prir. B. Glavičić i V. Vratković u suradnji s D. Karbićem, M. Kurelcem i Z. Ladićem, Zagreb: HAZU, 2007. (str. 3-20); T. Arhiđakon, Historia Salonitana: povijest salonitanskih i splitskih prvosvećenika. Predgovor, latinski tekst, kritički aparat i prijevod na hrvatski jezik O. Perić; povijesni komentar M. Matijević Sokol; studija Toma Arhiđakon i njegovo djelo Radoslav Katičić. Split: Književni krug, 2003. (str. 31-47); F. De Diversis, Opis slavnog grada Dubrovnika. Prev. Z. Janeković -Römer. Zagreb: Dom i svijet, 2004. (str. 35-132).

Dopunska	M. Ančić, Jajce. Portret srednjovjekovnog grada., Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, 1999.; V. Bedenko, "Društvo i prostor srednjovjekovnog Gradeca", u: I. Kampuš (ur.), Zagrebački Gradec 1242-1850, Zagreb: Grad Zagreb, 1994, 37-49.; I. Benyovsky Latin, Srednjovjekovni Trogir. Prostor i društvo, Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2009.; L. Beritić, Urbanistički razvitak Dubrovnika, Zagreb: Zavod za arhitekturu i urbanizam Instituta za likovne umjetnosti JAZU, 1958.; N. Budak, „Budući da smo htjeli u Zagrebu na brdu Gradecu sagraditi slobodni grad…Rađanje Gradeca - okolnosti, poticaji, slijed" u: Zlatna bula 1242-1992 (Katalog izložbe), Z. Stublić (ur.), Zagreb 1992, 21-32.; N. Budak, Gradovi Varaždinske županije u srednjem vijeku: (urbanizacija Varaždinske županije do kraja 16. stoljeća), Koprivnica: Nakladna kuća Dr. Feletar, 1994.; T. Dean, The Towns of Italy in the Later Middle Ages, Manchester-New York: Manchester University Press, 2000.; F. de Vivo, Information and Communication in Venice: Rethinking Early Modern Politics, Oxford: Oxford University Press, 2007.; Z. Janeković Römer, "Građani, stanovnici, podanici, stranci, inovjerci u srednjovjekovnom Dubrovniku." u: Raukarov zbornik: zbornik u čast Tomislava Raukara, ed. N. Budak. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, FF Pres, 2005., 317-345.; Z. Janeković Römer, „Splitski statut: ogledalo razvoja komune", u: Ž. Radić, M. Trogrlić, M. Meccarelli i L. Steindorff (ur.), Splitski statut iz 1312. godine: povijest i pravo, Split: Književni krug, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu i Pravni fakulet Sveučilišta u Splitu, 2015, 69-90.; P. Jones, The Italian City-State: From Commune to Signoria, Oxford: Oxford University Press, 1997.; I. Kampuš (ur.), Zagrebački Gradec 1242-1850, Zagreb: Grad Zagreb 1994.; D. Karbić, "Odnosi gradskoga plemstva i bribirskih knezova Šubića: Prilog poznavanju međusobnih odnosa hrvatskih velikaša i srednjovjekovnih dalmatinskih komuna." Povijesni prilozi 27, br. 35 (2008): 43-60.; N. Klaić, Trogir u srednjem vijeku. Javni život grada i njegovih ljudi, Trogir: Muzej grada Trogira, 1985.; N. Klaić, "Prilog pitanju postanka slavonskih varoši", Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu 3 (1955): 41-59.; N. Klaić i I. Petricioli, Prošlost Zadra: Zadar u srednjem vijeku, sv. 2. (Zadar: Filozofski fakultet u Zadru, 1976.); R. Kralj-Brassard, "Grad i kuga: Dubrovnik 1691. godine", Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, br. 54/1 (2016): 115-170.; P. Lantschner, The Logic of Political Conflict in Medieval Cities: Italy and the Southern Low Countries, 1370-1440, Oxford University Press, 2015.; K. Lichtert, J. Dumolyn i M. P. J. Martens, Portraits of the City: Representing Urban Space in Later Medieval and Earoly Modern Europe, Brepols, 2014.; N. Lonza, „Dubrovački statut, temeljna sastavnica pravnog poretka i biljeg političkog identiteta", u: Statut grada Dubrovnika (prir. A. Šoljić, Z. Šundrica, I. Veselić) Dubrovnik: Državni arhiv u Dubrovniku, 2002, 11-46.; M. Matijević Sokol, „Povlastica Andrije II. Varaždinu iz 1209. godine (povijesno-diplomatička analiza)" u: M. Šicel i S. Kaštela (ur.). 800 godina slobodnog kraljevskog grada Varaždina 1209. - 2009.: Zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog 3. i 4. prosinca 2009. godine u Varaždinu. Zagreb, Varaždin: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Zavod za znanstveni rad u Varaždinu, 2009., 19-26.; P. Moraw, "Cities and Citizenry as Factors of State Formation in the Roman-German Empire of the Late Middle Ages." Theory and Society 18, no. 5 (1989): 631-62.; G. Novak, Povijest Splita, sv. 1-4 (Split: Književni krug, 1978.).; M. Pauly i A. Lee (ur.): Urban Liberties and Citizenship from the Middle Ages up to Now / Libertés et citoyenneté urbaines du moyen âge à nos jours / Städtische Freiheiten und bürgerliche Partizipation vom Mittelalter bis heute, Trier: Porta Alba Verlag, 2015.; H. Pirenne, Medieval Cities: Their Origins and the Revival of Trade, Princeton University Press, 2014. (revidirano izdanje engleskog prijevoda); T. Raukar, Zadar u XV. stoljeću. Ekonomski razvoj i društveni odnosi. (Zagreb: Institut za hrvatsku povijest, 1977.); T. Raukar, „Komunalna društva u Dalmaciji u XIV. stoljeću", Historijski zbornik 33-34 (1980-1981): 139-209.; T. Raukar, „Komunalna društva u Dalmaciji u XV. st. i u prvoj polovini XVI. st.", Historijski zbornik 35 (1982): 43-118.;T. Raukar, "Consilium generale" i sustav vladanja u Splitu u XIV. stoljeću." Historijski zbornik 37 (1984): 87-103.; R. Seferović i M. Stojan, „Čudo vode: prolegomena za ranorenesansni vodovod u Dubrovniku", Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku 44 (2006): 95-137.; A. Simms i H. B. Clarke (ur.), Lords and Towns in Medieval Europe: The European Historic Towns Atlas Project, London – New York: Routlege: 2016 (odabrana poglavlja); L. Steindorff, „Hrvatska kao ogledalo europske urbane baštine", Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu, 1 (1), 58-73.; L. Steindorff, Die dalmatinischen Städte im 12. Jahrhundert. Studien zu ihrer politischen Stellung und gesellschaftlichen Entwicklung. Köln - Wien: Böhlau 1984.; K. Szende, „Towns along the way. Changing patterns of long-distance trade and the urban network of medieval Hungary", u: H. Houben i K. Toomaspoeg (ur.), Towns and Communication: Communication Between Towns, vol. 2. Galatina: Congedo Editore – Università del Salento, 2011., 161-226.; Segregation - Integration - Assimilation: Religious and Ethnic Groups in the Medieval Towns of Central and Eastern Europe, ed. D. Keene, B. Nagy i K. Szende, London: Ashgate, 2009.; B. Škreblin, „Etničke i političke skupine u srednjovjekovnom gradu: Primjer gradečkih lingui", Povijesni prilozi 27, no. 35 (2008): 91-148.; C. Tilly i W. Blockmans, Cities and the Rise of States in Europe, 1000-1800, Taylor & Francis, 1994.; D. Zelić, „Gradski statut kao izvor za povijest urbanog razvoja Šibenika" u: Radovi Instituta za povijest umjetnosti 19 (1995): 37-51.

Način ispitivanja i ocjenjivanja

Polaže se DA	**Isključivo kontinuirano praćenje nastave** NE	**Ulazi u prosjek** DA

Preduvjeti za dobivanje potpisa i polaganje završnog ispita	Redovito pohađanje nastave – prisutnost na najmanje 70% nastave prema studijskom programu i izvedbenom nastavnom planu; Uredno izvršene seminarske obveze – redovito vođenje seminarskog dnevnika i izlaganje seminarske teme; Stjecanje minimalnog uspjeha od 35% tijekom nastave unutar zadanih nastavnih aktivnosti – ostvareno kumulativno.
Način ocjenjivanja	1. Nastavne aktivnosti – 70 % ocjene 1. aktivnost na nastavi – 30 % 2. seminarske obveze – 20 % 3. esej – 20 % 1. Završni ispit – 30% ocjene (za prolaz je nužno riješiti 50% ispita) 1. esej – 20 % usmeni ispit – 10 %
Način polaganja ispita	**Nastavne aktivnosti**– aktivnost na nastavi, seminarske obveze, esej. **Završni ispit** – esej predan prije izlaska na rok za usmeni ispit na koji student želi izaći i usmeni ispit.

Detaljan prikaz ocjenjivanja unutar Europskoga sustava za prijenos bodova

VRSTA AKTIVNOSTI ECTS bodovi (koeficijent opterećenja studenata) : UDIO OCJENE (%)
Pohađanje nastave 1.13 : 0
Aktivnost na nastavi 1.46 : 30
Seminarski rad 0,97 : 20
Esej 0,97 : 20
Ukupno tijekom nastave 4.53 : 70
Završni ispit 1.47 : 30
UKUPNO BODOVA (nastava+zav.ispit) 6 : 100

IV. TJEDNI PLAN NASTAVE

Predavanja

#	Tema
1	Uvodno predavanje: Gradske zajednice u povijesti. Kriteriji i problemi definicije
2	Nastanak i razvoj srednjovjekovnih gradova – kontinuiteti i novi počeci
3	Grad i vlast: Oblikovanje upravnih tijela i ustroj administracije
4	Širenje i organiziranje gradskog prostora u srednjovjekovlju i ranomodernom dobu
5	Grad i ljudi – veličina i infrastruktura srednjovjekovnih i ranomodernih gradova
6	Obilježja gospodarstva srednjovjekovnih i ranomodernih gradova
7	Društvena struktura gradskog stanovništva u srednjovjekovlju i ranomodernom dobu
8	Gradske zajednice u okrilju Crkve
9	Gradovi kao žarišta komunikacijske mreže
10	Dodiri i međe u gradskim zajednicama srednjovjekovlja i ranomodernog vremena
11	O vidu, sluhu i njuhu - gradske zajednice srednjovjekovlja i ranomodenrog doba u perspektivi čula

12	Gradovi kao središta inovacija
13	Slike i predodžbe o gradovima i gradskim zajednicama
14	Gradske zajednice kroz povijest – perspektive i mogućnosti historiografskih istraživanja
15	Zaključna razmatranja
Seminari	
#	**Tema**
1	Gradske zajednice u srednjovjelovlju i novovjekovlju - uvodni seminar
2	Nastanak i razvoj srednjovjekovnih gradova – kontinuiteti i novi počeci
3	Gradovi kao središta inovacija
4	Grad i vlast: Oblikovanje upravnih tijela i ustroj administracije
5	Širenje i organiziranje gradskog prostora u srednjovjekovlju i ranomodernom dobu
6	Grad i ljudi – veličina i infrastruktura srednjovjekovnih i ranomodernih gradova
7	Obilježja gospodarstva srednjovjekovnih i ranomodernih gradova
8	Društvena struktura gradskog stanovništva u srednjovjekovlju i ranomodenom dobu
9	Gradske zajednice u okrilju Crkve
10	Gradovi kao žarišta komunikacijske mreže
11	Dodiri i međe u gradskim zajednicama srednjovjekovlja i ranomodernog vremena
12	Slike i predodžbe o gradovima i gradskim zajednicama
13	O vidu, sluhu i njuhu - gradske zajednice srednjovjekovlja i ranomodenrnog doba u perspektivi čula
14	Gradske zajednice kroz povijest – perspektive i mogućnosti historiografskih istraživanja